

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA DIDAKTIK O'YINLARDAN
FOYDALANISH AHAMIYATI****Muhiddinova Robiya***Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti**Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi*

Anotatsiya. *Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida dars jarayonlarini tashkil qilishda foydalaniladigan metod va multimedia vositalari haqida, ulardan samarali foydalanish usullari haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *ilg'or texnologiyalar o'yin, didaktik o'yinlar, pedagog, aqliy rivojlanish, , nutq, geometrik shakllar, rag'bat.*

Yurtimizda ta'lim sifatini yanada oshirish, uni keng targ'ib qilish maqsadida bugungi kunda ta'lim jarayonida turli xil pedagogik texnologiyalardan foydalanib kelinmoqda. Bu dars jarayoniga yangicha innovatsiyalar bilan yondashmoq deganidir. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad dars jarayonini har taraflama mazmunli qilish, bolalarning qiziqishini oshirishdan iborat. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishda bolalarning bilimni oshirish, dunyoqarashini kengaytirish, dars jarayonini tez va oson o'rganish maqsadida axborot kommunikatsiya texnologiyalari, pedagogik texnologiyalardan foydalaniladi.

Boshlang'ich sinfga ilk qadam qo'ygan bolaning o'yin faoliyatidan o'qish faoliyatiga o'tishi bir muncha qiyin kechadi. Dars jarayonida qo'llaniladigan didaktik o'yinlar, enerjayserlar, o'yin mashqlari bu jarayonni yanada qiziqarli, mazmunli qiladi, bolalarda quvnoq, mehnatkash kayfiyatni yaratadi, o'quv materialini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklarni yengib o'tishga yordam beradi, ijobiy his-tuyg'ularni uyg'otadi. Didaktik o'yinlar bolalar tomonidan bilimlarni o'zlashtirish uchun qulay bo'lgan shart-sharoitni paydo qiladi va bilish uchun qiziqishni rivojlanishiga ko'maklashadi. Didaktik o'yinlarning natijaviyligi, birinchidan, ulardan tizimli ravishda foydalanishga, ikkinchidan, o'yinlar dasturining oddiy didaktik mashqlar bilan birgalikda maqsad sari yo'naltirilganligiga bog'liq. Bilish faolligini rivojlantirish muammosini hal etishda, o'quvchining mustaqil tafakkurini rivojlantirish asosiy masala deb hisoblanishi zarur. Har bir didaktik o'yinni boshlashdan oldin o'quvchilarga o'yinning qoidasi, mazmuni, yakuni nimadan iborat ekanini o'qituvchi tomonidan tushuntiriladi. O'quvchilar uni tushunib, anglab, shu asosda harakat qiladilar. Didaktik o'yinlar -bu bolalarni o'qitish va tarbiyalash uchun pedagogika maktabi tomonidan maxsus yaratilgan qoidalarga ega o'yinlar turi. Ular bolalarni o'qitishda muayyan muammolarni hal qilishga qaratilgan, lekin ayni paytda o'yin faoliyatining tarbiyaviy va rivojlantiruvchi ta'siri ularda

namoyon bo'ladi. Didaktik o'yinlarning yana bir turi aqliy hujum metodi bo'lib, bu usulni birinchi marta 1939 -yilda A.F.Osborn qo'llagan. Bu usulni g'oyalari banki deb ham nomlagan. U muammolarni quyidagicha yechishga asoslanadi: -muammoli vaziyat yaratish; -g'oyalarni shakllantirish; -eng yaxshi g'oyalarni tekshirish, baholash va tanlash. V.A. Suxomlinskiy shunday deb yozgan edi: "Keling, o'yin bolaning hayotida qanday o'rin egallashini batafsil ko'rib chiqaylik ... Uning uchun o'yin eng jiddiy masala. O'yinda bolalarga dunyo ochiladi, shaxsning ijodiy qobiliyatlari ochiladi. Ularsiz to'liq aqliy rivojlanish bo'lmaydi va bo'lishi ham mumkin emas". Didaktik o'yin ta'lim va tarbiyaning boshqa shakllari bilan birlashtirilgan va o'zaro bog'liq bo'lgan yaxlit pedagogik jarayonning bir qismidir. O'yin qiymatini qadrlash, V.A. Suxomlinskiy yozgan: "O'yinsiz to'laqonli aqliy rivojlanish mavjud va bo'lishi ham mumkin emas. O'yin -bu ulkan yorqin oyna bo'lib, u orqali bolaning ma'naviy dunyosiga atrofdagi dunyo haqidagi g'oyalari va tushunchalarning hayot beruvchi oqimi quyiladi. O'yin -bu qiziquvchanlik va qiziquvchanlik uchqunini yoqib yuboradigan uchqun".¹

Bolalarning qiziqishididaktik o'yino'yindan aqliy vazifaga o'tadi. Didaktik o'yin bolalarning aqliy faoliyatini tarbiyalashning qimmatli vositasi bo'lib, u aqliy jarayonlarni faollashtiradi, o'quvchilarda bilish jarayoniga katta qiziqish uyg'otadi. Unda bolalar katta qiyinchiliklarni bajonidil yengib o'tadilar, o'zlarining kuchli tomonlarini mashq qiladilar, qobiliyat va ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Bu har qanday o'quv materialini qiziqarli qilishga yordam beradi, o'quvchilarda chuqur qoniqish uyg'otadi, quvonchli mehnat kayfiyatini yaratadi va bilimlarni o'zlashtirish jarayonini osonlashtiradi. O'qituvchi -pedagog didaktik o'yinli mashg'ulotlarni o'tkazishda qizg'in tayyorgarlik ko'rishini va uni o'tkazishda quyidagi didaktik talablarga rioya qilishini talab etiladi:

1. Didaktik o'yinli mashg'ulotlar dasturida qayd etilgan mavzularning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsad hamda vazifalarni hal qilishga qaratilgan bo'lishi;
2. Jamiyatdagi va kundalik hayotdagi muhim muammolarga bag'ishlanib, ular o'yin davomida hal qilinishi;
3. Barkamol shaxsni musiqiy tarbiyalash tamoyillariga va sharqona odob-ahloq normalariga mos kelishi;
4. O'yin tuzilishi jihatidan mantiqiy ketma-ketlikda bo'lishi;
5. Mashg'ulotlar davomida musiqiy didaktik prinsiplarga amal qilinishi va eng kam vaqt sarflanishiga erishishi kerak.

Didaktik o'yinlarga e'tiborimizni qaratamiz:

¹ Tolipov O'.M. Usmonboyeva. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. T. 2015-y

"To'g'ri noto'g'ri" o'yinining maqsadi: tashqi ko'rinishini tahlil qilib, harflarni taniy olishni o'rganish. O'yin uchun sizga to'g'ri va noto'g'ri (teskari yoki aks ettirilgan) dizayndagi bosma shaklda tayyorlangan harf kartalari to'plami kerak bo'ladi. O'yin ishtirokchilari o'rtasida jamoaviy yoki individual chempionat tashkil etilishi mumkin, uning davomida kartalarni guruhlarga bo'lish uchun kim eng to'g'ri va tezroq -to'g'ri va noto'g'ri yozilgan harflar bilan aniqlanadi.

"Telegraf" Maqsad: so'zlarni bo'g'inlarga bo'lish qobiliyatini mustahkamlash. Asosiy o'yin harakati -qo'llaringiz bilan so'zdagi bo'g'inlar sonini qarsak chalish. Birinchidan, o'qituvchi so'zlarni aytadi va bolalar bo'g'inlar sonini qarsak chaladi.

"Bu qaysi shakl?" o'yinining maqsadi: Geometrik shakllar bilan tanishtirish. Ularga ta'rif berish malakasini oshirish. Og'zaki nutqini rivojlantirish. O'yin jihozi: Konvertlarga solingan geometrik shakllar. O'yinning borishi: Doskaga bir o'quvchi chiqadi. Konvertdagi shaklni qaysi ekanini ko'rib olib, o'quvchilarga murojaat qiladi. "Qo'limdagi geometrik shaklning uch tomoni uch burchagi bor, uning tomonlari xar xil uzunlikda bo'lishi ham mumkin. Bu qaysi shakl?". Shaklga to'g'ri ta'rif bergan va shaklning nomini to'g'ri topgan o'quvchi rag'batlantiriladi. Demak, kichik maktab yoshida, o'yinlardan bolalarning o'quv va mehnat faoliyatini yengillashtiruvchi va tashkil etuvchi vosita sifatida foydalanish mumkin. Ta'lim jarayonida o'yin elementlari o'quvchilarda ijobiy emotsiyalarni yuzaga keltirib, ularning faolligini oshiradi. O'yin faoliyati bolalarni ruhiy hayotining barcha tomonlarini shakllanishida, masalani qo'yilishida va harakatlanish usullarini tanlashda yordam beradi. Bolalarning aqliy faoliyatini ham juda yuqori darajaga ko'taradigan darslarga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkin boshlang'ich sinf o'quvchilarini tabiiy darslari orqali beriladigan bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish, ularda komil insonda mujassam bo'lishi nazarda tutilgan ijobiy hislatlarni tarkib toptirishda darslar davomida tarbiya metodlari, interfaol metod va vositalardan, multimedia vositalardan unumli foydalanishga erishish muhim vazifa hisoblanadi. Ushbu jarayonni mazmunli va unumli tashkil etish esa kutilgan samarali natijaga erishish imkoniyatini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining roli // . –T.: O'zbekiston, 2017. –48 b.
2. J.Hasanboyev, X.A.To'raqulov, I.Sh. Alqarov, N.O.Usmonov. Pedagogika. T.: "Noshir", 2011 y, 39-b.
3. O'. O'tanov. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti fanidan ma'ruzalar matni, Samarqand-2016.

4. Z.Azimova,Z.F.Azizova,M.Qurbonova,I.M.Sattorova Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyotidan metodik qo'llanma,Andijon-2014
5. AlavuddinovaN. Ona tili darslarida ijodiy fikrlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi: ped. fan. nom-di diss. avtoref.TDPU. –T., 2008.–24 b
6. Tolipov O'.M.Usmonboyeva. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. T. 2015-y

